

Syyskuu 2017

ORBINSKIT PALASIVAT NARVAAN

Siinä me seisoimme ja katsoimme mutkittellevaa Narva-jokea ja sen toisella puolella tummana ja synkkänä kohoavaa Ivangorodin linnaa. Virran toiselta puolelta tuli esi-isille 1700-luvun alussa vihollinen, monille jopa kuolema. Tällä kertaa saimme onneksi olla liikkeellä nautiskellen.

Svetlana ja Asko Hirvosen Etelä-Savon Matkat Ky:n keltainen bussi poimi perjantaiamuna kello 04.30 enemmän ja vähemmän unisia matkustajia kyytiinsä Rantasalmen Hiismäestä. Noin puolet Viron reissulaisista nousi bussiin Savosta ja loput ilmaantuivat muilla keinoin Helsingin Länsisataman uudenkarhean terminaalin eteen. Ennen laivan lähtöä matkanjohtajamme Svetlana kokosi porukan bussiin. Tapasimme toisemme pitkästä ajasta.

Tallinkin laiva oli uutta sisustuslinjaa edustava m/s Megastar, jonka tyylikkääseen tarjontaan ehdimme lyhyen laivamatkan aikana tutustua. Jokainen yritti saada jotain apetta syödäkseen, että jaksaisi läpi suhteellisen tiukan päiväohjelman aina illalliseen saakka.

Oppaamme Krista hallitsi hienosti kaupungin historian monenkirjavat käänneet. Tämän oppaan johdolla olisi ollut mukava jatkaa Tallinnaan tutustumista pitempäänkin.

Tallinnassa pääsimme 1600-luvun tunnelmiin paikallisen asiantuntevan oppaamme Kristan johdattelimina. Kaupunkikierröksellä ennestään tuttuja katuja alkoi katsella uusin silmin, kun kuunteli kiehtovaa selostusta Tallinnan historiasta. Ylä- ja alakaupunki olivat vanhassa Räävelissä (Tallinnan entinen nimihän oli Reval) oikeastaan kaksi eri kaupunkia. Toompeanmäellä sijainneessa yläkaupungissa asui aatelisto. Alakaupungissa valtaa pitivät käsityöläisten killat puheenjohtajiensa oltermannien johdolla.

Oltermannit kiinnostavat meitä, sillä eräs esi-isämme, Skotlannista 1650-luvulla muuttanut George Wright, kohosi 1600-luvun Narvassa suutarien killan oltermanniksi. Pikk jalg ja Lühige jalg olivat ne kadut, jotka yhdistivät Räävelin ala- ja yläkaupungit toisiinsa. Näitä jyrkkiä, nykyisin hyvin viehättäviä katuja pitkin yläkaupungin palvelusväki kävi alakaupungissa ruokaostoksilla. Kierroksemme pysytteli aikataulusyistä alakaupungin puolella.

Opas kertoi keskiaikaisen kaupungin muurista, näytti teatterin ulkoilmakatsomon sekä esitteli joitakin tärkeitä yksityiskohtia, kuten Tallinnan ainoan renessanssityylisen rakennuksen, nimittäin Mustapäiden talon Pikk-kadulla, Rataskaevu-kadulla sijaitsevan kummitushuonetalon, jonka alakerrassa nykyisin toimii tunnettu ravintola, kadunkulmatalojen seiniin kiinnitetyt metallirenkaat, joiden avulla alakaupungin kadut suljettiin keskiaikana yöksi köysin, raatihuoneen torilla sijaitsevan mestauskiven – torilla on tapahtunut tietävästi ainakin yksi mestaus, jonka syy oli alunperin munakkaassa! Tällä 1600-luvulle sukeltavalla opaskierroksella mainittiin toki myös torin laidassa sijaitseva ikivanha apteekki, jonka monet tuntevatkin. Joulukuusi on koristanut Raekoja Platsia jo 1400-luvulla.

Eräs matkalaisista, Albin Lähteen (ent. Orbinski) pojanpojanpoika Jorma Lähde, kuvattuna isoäitinsä Martha Elisabeth Differtin (1901-1988) kotitalon edustalla Tallinnan vanhassa kaupungissa. Tämän tallinnansaksalaisen perheen isä oli kirjansitoja.

On hyvä muistaa, että esimerkiksi nykyisin niin suuri ja kaunis Tukholma oli Rääveliin verrattuna aika mitätön tekijä vielä 1500-luvulla.

Kahvit meille tarjosi Viron vanhin kahvila Maiasmokk, joka on toiminut vuodesta 1864 saakka samassa rakennuksessa. Virkistyneinä siirryimme kadun toiselle puolelle Viron historialliseen museoon, joka sijaitsee entisen Suurkillan rakennuksessa. Täällä meille oli varattu erillinen opastus näyttelyyn ”Selviytymisen henki – 11 000 vuotta Viron historiaa”. Herättelijöinä toimivat eri aikakausiin liittyvät esineet, jotka oli aseteltu tyylikkäästi moderneihin vitriineihin suurkillan juhlasaliin. Alakerrassa oli myös suurkillan puheenjohtajan näyttäviä istuimia, huomattava asekoelma,

historiallinen viinikellari vuodelta 1437 sekä muun muassa Mozartin erään teoksen käsikirjoitus, joka oli päätynt säveltäjän viimeisen pianovirittäjän haltuun ja jotain reittiä Tallinnaan.

Päivän kallistuessa iltaan asetuimme Tallink Express -hotelliimme sataman lähetyville. Yhteisen illallisen nautimme viereisen hotellin ravintolassa. Orbinskin sukuseuran perinteiden mukaisesti pöydässä kuten koko muullakin matkalla vallitsi aivan erinomainen tunnelma. Jotkut lähtivät vielä joksikin aikaa viettämään iltaa vanhaankaupunkiin, mutta koska monen päivä oli alkanut jo aamuyön varhaisina tunteina, vetäydyttiin yöpuulle suhteellisen hyvissä ajoin.

Lauantain aamiaisen jälkeen lastasimme laukut keltaiseen bussiimme, joka mainion ammattilaiskuljettajamme johdolla suuntasi suoraan itään kohti Narvaa. Yhden pysähdyksen taktiikalla saavuimme tähän esi-isillemme tärkeään kaupunkiin. Paikallisessa ravintolassa nauttimamme lounaan jälkeen bussiimme astui paikallinen oppaamme Juri, joka korkeasta, lähes 80 vuoden iästään huolimatta loikki nopeasti kuin vuorigaselli kohteelta toiselle ja joutui jatkuvasti hoputtamaan meitä veteliä suomalaisia ripeämpään käyntivauhtiin. Juri on inkeriläinen, joka on asunut Narvassa nuoruudestaan lähtien ja nähnyt kaupungin luisumisen murheelliseen tilaan. Hänen suomensa on äidiltä opittu kieli, joka kuitenkin on olosuhteiden pakosta jäänyt vähälle käytölle viron ja venäjän ollessa arkikieliä. Niinpä Jurin museaalisisessa puheenparressa vilahteli tuon tuostakin viron että venäjän sanoja. Hyvin kuitenkin pysyimme tarinoissa kärryillä.

Narvalainen oppaamme Juri antoi meille nopean peruskäsityksen kaupungin historiasta ja nykyisestä tilanteesta. Hän näytti myös valokuvia 1940-luvun lopulta, joissa Narvan Hermannin linnoitus oli lähes rauniokasana. Nykyisin linnojen välisellä alueella järjestetään taistelunäytöksiä, jossa ruotsalaiset voittavat venäläiset. Linnamaisema koristi myös itsenäistyneen Viron setelirahaa ennen euroja (alla).

Juri näytti meille ensin Narvan talouselämää 1860-luvulta pyörittäneen Kreenholmin tekstiilitehtaan rakennuksia, johon kuuluu massiivisen tiilestä rakennetun punaisen tehdasrakennuksen lisäksi koreita tiilisiä työläiskasarmeja sekä tehtaan patruunan ja muiden nokkamiesten taloja. Aikanaan Viron suurin tekstiilitehdas teki konkurssin vuonna 2010. Jos tämä vaikuttava tehdasalue sijaitsisi Tallinnassa, Helsingissä tai jossakin suomalaisessa suurehkossa kaupungissa, sen restaurointi olisi jo arkkitehtien pöydillä. Suunnitteilla olisi hinnakkaita loft-asuntoja, kahviloita, gallerioita ja varmaan jotain muodikkaita hyvän olon keskuksia. Valitettavasti Kreenholm sijaitsee Itä-Virossa, jonka kohtalona on aina jäädä kehitysprojekteissa katveeseen.

Jalkauduimme Narva-joen varteen katsomaan kaupungin varsinaisia käyntikohteita, Viron puoleista Hermannin linnoitusta ja Venäjän puoleista Ivangorodin linnaa. Jurilla oli meille näyttää hyviä kuvauspaikkoja. Vastakkain sijaitsevat linnat ovat vartioineet rajaa toisiaan tuijottaen vuosisatojen ajan. Ne ovat olleet sotatantereita, koristaneet itsenäisen Viron setelirahaa ja kokeneet toisen maailmansodan aikaan tuhoisia iskuja. Narvan puoleinen linna jäi vain osittain pystyyn, mutta virolaiset ovat onneksi suorittaneet mittavat jälleenrakennustyöt.

Siirryttyämme sisälle Hermannin linnoitukseen saimme tutustua Narvan historiaan venäjänkielisen opastuksen avulla, jonka Svetlana tulkkasi suomeksi. Nyt alkoi kirkastua, kuinka upea Narva on toiseen maailmansotaan saakka ollut. Barokkityyliin 1600-luvulla rakennettuna sitä pidettiin arkkitehtonisesti eräänä Pohjois-Euroopan upeimmista kaupungeista, joka vielä 1900-luvun alkuvuosikymmeninä houkutti turisteja kauneudellaan. On häpeällinen kulttuuriskandaali, että Narva hävitettiin Neuvostoliiton ja saksalaisten vuoden

Oppaamme puki Kimmo Lindénin hieman keskiaikaisempaan vaateparteen. Svetlana katselee vierestä.

1944 tuhoisissa pommituksissa käytännössä maan tasalle. Tilalle on tullut neuvostoajan huonotasoisista asuntotuotantoa, joka antaa kaupungille apean, hylätyn oloisen leiman. Ylenpalttinen Narva komeine patriisitaloineen, fasadeineen ja sisäänkäyntejä koristaneine kivi- ja metalliyskityiskohtineen on muisto vain. Barokkikaupungista ja rakennusten yksityiskohdista on sentään säilynyt Narvan linnan museossa sekä kuvia että koristeiden osia. Kiipesimme torniin ottamaan valokuvia Narva-joesta sekä EU:n ulkorajan sillasta, jota pitkin jyrää jatkuva Viron ja Venäjän välinen auto- ja jalankulkuliikenne.

Narvan raatihuone, jossa Orbinskit todennäköisesti allekirjoittivat vuokrasopimuksiaan Pyhäjärven (Vl.) alueesta 1600-luvun lopulla. Rakennus edustaa barokkityyliä ja olisi restauroinnin tarpeessa.

Palasimme takaisin bussiin, joka teki Jurin opastamana vielä kierroksen Narvan keskustassa. Näimme Orbinskin suvulle erityisen merkittävän rakennuksen: barokkityylisen Narvan raatihuoneen vuodelta 1674. Lienee selvää, että esi-isämme Albrecht Johan (sukukirjan mukaan AJO I), hänen leskensä Rebekka Jacobsdotter ja heidän poikansa Albrecht Johan Orbinski (sukukirjassa AJO II) tapasivat Narvassa kenraalikuvernöörin tämän raatihuoneen saleissa. Orbinskit allekirjoittivat vuosina 1684, 1690 ja 1693 vuokrasopimukset koskien Käkisalmen läänin Pyhäjärven hallintaa. Vuokra-alue käsitti käytännössä koko Pyhäjärven talonpoikine kaikkineen.

Matkalla Narva-Joesuuhun oppaamme Juri poistui bussistamme ja kiitti lähtiessään, että sai kuulla ”elävää suomen kieltä”. Me saavuimme pian Suomenlahden rannalla sijaitsevaan Noorus Spa -kylpylähotelliin, joka oli todella viihtyisä sekä sijainniltaan että tasoltaan. Toisen yhteisen illallisemme nautimme Romantic Garden -ravintolassa, jonka jälkeen sauna- ja kylpyläosaston, hienon kuntosalin ja hotellin edustalla avautuvan kaksitoista kilometriä pitkän hiekkarannan käyttö oli maksutonta pimenevässä alkusyksyn illassa.

Noorus Spa sijaitsee upeassa paikassa Suomenlahden rantabiitsillä. Alla Kuremäen luostarin kellotorni.

Sunnuntaina aamu-uinnin, -saunan tai -lenkin jälkeen olimme taas bussissa. Paluumatkalla oli vielä yksi kohde, tutustuminen Kuremäen nunnaluostariin, jonka kirkon iloinen ja vivahteikas kellonsoitto toivotti meidät tervetulleiksi. Eräs monista kymmenistä luostarin nunnista teki kanssamme suurehkolla, erittäin hyvin hoidetulla luostarialueella kierroksen kertoen samalla luostarin synnystä ja toiminnasta. Paikka on Viron merkittäviä nähtävyyksiä. Nunnia on tässä venäjänkielisessä ortodoksiluostarissa sekä Baltian maista että Venäjän eri alueilta. Näkemämme perusteella saattoi päätellä, että luostarin tulevaisuuskin näyttää valoisalta.

Luostarin ulkopuolella oli kahvila, jossa kävimme virkistäytymässä ennen ajoa Tallinnaan. Odotellessa Eckerö Linen m/s Finlandian iltalähtöä meillä oli aikaa suorittaa ostoksia joko Tallinnan satamassa tai juosta vielä pikainen lenkki vanhassakaupungissa. Päivällinen laivan buffet-ravintolassa kruunasi paluumatkan, samoin hallituksen jäsenelle Ritva Hytöselle ojennetut kiitoskukat. Ritvan työpanos retken toteutumisessa oli huomattava. Kiitokset Svetlanan ja Etelä-Savon Matkojen lisäksi kaikille mukana olleille!

Seuraavalla kerralla ehkä suuntaamme nykyiselle Valko-Venäjälle tutkimaan ennen Puolan valtakuntaan kuuluneen Pinsk-kaupungin ja sen lähellä sijaitsevan mystisen Orbij-paikkakunnan salaisuuksia. Onko Pinskiin lukijoissa Pinskiin menijöitä?

Narvan kuuluisaa barokkikaupunkia entisessä loistossaan, josta ei ole juuri mitään jäljellä.